

Să spunem acum câteva ceva despre arta și muzica acelor timpuri. Citindu-i pe filosofii și teologii acestei epoci, observăm că sunt perimați, fără nicio relevanță. Îi citești și te întrebi cum puteau oamenii să gândească așa ceva?

Erau atât de naivi! Credeau că doar cu ajutorul rațiunii vor ajunge să demonstreze existența sufletului sau existența vieții de apoi. Este evident că această credință se baza pe altceva, fără să își dea seama de credința lor. Nu se bazau pe rațiune deoarece, atunci când rămâi doar cu rațiunea, ce ai putea crede?

Dar muzica și arta acestei perioade istorice este în continuare foarte vie. Poți asculta un concert de muzică barocă și te simți foarte apropiat de ceea ce asculți. În fapt, este la fel de proaspăt acum ca și atunci. Muzica aceasta este foarte profundă, ceea ce reprezintă în sine un fapt interesant. Nu este ca muzica perioadei de mai târziu, supusă din ce în ce mai mult senzațiilor romantice și sentimentalismului. Este foarte sobră și are multă simțire, fiind foarte proaspătă, foarte vie și de asemenea foarte ordonată.

Arta se supunea anumitor reguli clasice de pictură, iar muzica se ghida după polifonia dezvoltată în Evul Mediu târziu. Au fost preluate anumite reguli ale contrapunctului pe care compozitorii de mai târziu le vor considera a fi prea restrictive. Dar din toate acestea a reieșit sistemul clasic de legi muzicale și artistice, care a dus la o artă foarte vie.

Cineva chiar a afirmat că această epocă reprezintă apogeul creației umane. Fie că ne gândim la Handel sau Bach sau Rameau, la David, la compozitorii englezi ca Purcell, sau la italienii Corelli și Vivaldi, cu toții se aflau la un nivel foarte înalt. Erau alți compozitori importanți în Germania, precum Schütz. De asemenea, se crea atât muzică religioasă, Patimile, diverse

tipuri de Patimi, cantate, dar și muzică laică.

Muzica aceasta nu este duhovnicească. Chiar și în muzica religioasă se poate sesiza că nu este muzica din stranele ortodoxe care îi provoacă omului nevoia de pocăință, și care are o funcție precisă în viața duhovnicească a cuiva. Rușii numesc asta „duchevni”, adică muzica sufletului, a părții mai jos a sufletului, nu a celei mai înalte care poartă numele de duh. Din acest punct de vedere aceste creații nu au însemnătatea ultimă pe care adevărata artă creștină o are, fie că este vorba de icoană sau de muzica psaltică. Acestea îndreaptă sufletul spre rai. În cazul muzicii apusene, te relaxezi și contempli, te bucuri, dar te gândești la ea, deși există o muzică foarte cucernică. Bach a scris o bucată muzicală intitulată „Mă bucur la moartea mea” despre o persoană care era pregătită să moară. Este evident că avea trăiri religioase foarte adânci. Nu ar trebui să renunțăm, însă la această muzică deoarece este foarte rafinată, extrem de rafinată chiar.

Cei care trăiesc în lume sunt expuși la o anumită artă și la un anumit tip de muzică. Nu au ce face. Mergi în supermarket și ascuți vrând-nevrând muzică. Mergi pe stradă și ești expus la artă – arhitectura clădirilor, reclamele, tot ceea ce se găsește pe străzi reprezintă arta vremurilor noastre. Din acest motiv, dacă tot este să fii expus la artă, mai bine să fii expus la o artă frumoasă și rafinată decât la barbaria de care suntem înconjurați astăzi.

Vom discuta mai târziu câte ceva despre această cădere din epoca clasică a artei. La fel cum rațiunea a distrus credința în Dumnezeu deist și în univers, în același fel noile curente care au apărut au distrus întreaga idee clasică de artă și muzică.

Cineva ar putea ridica o întrebare foarte interesantă cu privire la felul în care a apărut duhul din spatele acestei arte. Dacă îi citim pe acești filosofi și teologi vom vedea că gândirea lor era extrem de superficială. Cumva le lipsește o dimensiune mai adâncă. Sunt pierduți și cu cât merg mai departe și devin cu atât mai logici, cu atât simți că au pierdut întreaga înțelegere a ceea ce este religia. Este evident, deci, că muzica epocii nu exprimă filosofia deismului.

Motivul pentru care muzica poate fi atât de profundă este bineînțeles acela că ea trăiește pe seama capitalului din trecut, adică al capitalului creștin care nu se epuizase complet încă. Chiar și filosofii, chiar și Voltaire, care credea în Dumnezeu și în viața de apoi, trăiau pe capitalul trecutului. Exista în continuare un fel de credință și anumite valori tradiționale. Muzica și arta aveau legătură cu aceste surse tradiționale, deși suntem foarte departe de ceea ce reprezintă arta tradițional ortodoxă.

Iar acum înainte de a începe ultima serie de cursuri, dedicată lumii moderne așa cum o știm noi, ar trebui să ne punem niște întrebări legate de motivul pentru care această viziune a lumii din Iluminism s-a prăbușit și încă foarte devreme. Filosofia și teologia sa ne apar astăzi drept incredibil de naive și mărginite. Arta reprezintă o epocă de aur la care nu ne putem întoarce.

Poți asculta la nesfârșit aceste capodopere, dar astăzi nimeni nu mai compune așa ceva.

Există mai multe motive care explică această prăbușire și probabil că fiecare dintre ele surprinde câte ceva. Despre una dintre cauze a vorbit Kireevski: odată ce rațiunea este înălțată deasupra credinței și tradiției, ea va ajunge la propria sa distrugere. Raționalismul a produs mai întâi scolasticismul, apoi Reforma. Reforma este o critică a catolicismului medieval. Mai departe, protestantismul a dus la filosofii ateiste și agnostice din secolul al XIX-lea. Vom vedea că după epoca lui Kireevski raționalismul a produs de fapt sinuciderea rațiunii.

Odată ce accepți rațiunea drept criteriu al adevărului trebuie să mergi până la capăt. Acesta este motivul pentru care, atunci când analizăm acești gânditori religioși, observăm, de pildă, că o generație se agață mai mult de trecut și credea că așa este rațional. Următoarea generație supune această tendință criticii și se agață mai puțin de trecut, dar în continuare crede că a mai

rămas ceva din trecut. Următoarea generație distruge aproape totul și crede că a mai rămas foarte puțin. Iar această generație o răstoarnă pe următoarea. Atâta timp cât crezi că rațiunea este capabilă să îți ofere adevărul, nu ai niciun argument împotriva. Din acest motiv nu a existat nimeni care să se opună acestei idei și chiar și cei care apărau creștinismul o făceau în aceleași concepte raționaliste.

Este o teză discutată și de Dr. (Alexander) Kalomiros: între Ortodoxie și Apus există o prăpastie, deoarece în Apus toți, protestanți, catolici, sectanți, atei, vorbesc același limbaj. Sunt obișnuiți să ia rațiunea drept criteriu, chiar și când nu merg până la capăt. Majoritatea nu fac asta, deoarece sunt prea speriați să o facă, dar cu toate acestea au în comun această atmosferă raționalistă. Și nu poți scăpa dacă trăiești în acea atmosferă. Trebuie să recunoști că rațiunea poate descoperi adevărul. Când adversarul tău are un argument foarte bun, trebuie să recunoști că este adevărat. Dacă este adevărat el îți elucidează credința, însă în Ortodoxie, rațiunea are un cu totul alt rol despre care vom vorbi mai târziu.

Așadar, vom vedea într-unul din cursurile următoare că istoria lumii noastre din ultimii 200 de ani reprezintă o continuare a unui proces dialectic prin care rațiunea a eliminat totul din trecut și în final se distruge pe sine. Cu alte cuvinte, rațiunea se distruge pe sine odată ce i se dă libertatea de a fi standardul adevărului. Din acest motiv Epoca Iluministă ne pare astăzi atât de naivă.

Un alt motiv care a contribuit la distrugerea acestei paradigme este pierderea tradiției și experienței spirituale. Aceasta se poate vedea în însăși faptul că rațiunea devine criteriu – ceea ce înseamnă că s-a pierdut tradiția spirituală – iar această pierdere îi lasă pe oameni fără apărare în fața criticii rațiunii. Un exemplu în acest sens este Voltaire, de-a dreptul vrednic de milă când încearcă să ia apărarea unor mici părți din vechea tradiție.

În același timp, această idolatrizare a rațiunii i-a făcut pe oameni să nu ia seama la influențele non-raționale care acționează asupra raționaliștilor înșiși. Mai apoi, oamenii vor deveni conștienți de acest lucru, iar acela este momentul – care a survenit în vremurile noastre – când rațiunea se distruge pe sine. De asemenea, nu se mai observă prezența puterilor demonice deoarece ei nu mai cred în diavoli. Nici măcar nu mai discută despre existența demonilor.

Din acest motiv am discutat mai înainte unele din subcurențele chiliasmului și ale perspectivei mistice asupra științei. Este evident că sunt multe forțe care acționează dincolo de aparență, iar aceste forțe iraționale domină comportamentul individului. Cineva care crede că este foarte rațional, foarte rezonabil, care crede doar în rațiune, este evident că are o încredere mistică în această rațiune. Majoritatea oamenilor de atunci nu erau deloc conștienți de acest lucru.

Perspectiva iluministă era foarte mărginită. Odată ce începi să raționezi, elimini toate lucrurile în care obișnuiai să crezi sau în care ai fi dorit să crezi. Ajungi mult mai departe decât ai simți nevoia să o faci. După o vreme, este firesc ca oamenii să se întrebe: „stai o clipă, nu era totuși ceva acolo?”

Acest raționalism foarte mărginit a condus la o revoltă împotriva sa care a avut loc pe un plan religios. Au existat mai multe curente marginale (pietismul, metodismul și, spre sfârșitul acestei perioade istorice, ocultismul și așa numita revoltă romantică în care toate teme medievale devin dintr-odată foarte atrăgătoare) pentru că păreau mult mai roditoare decât filosofia îngustă a raționalismului iluminist.

Idealul experimental în știință a jucat o funcție similară aceleia a rațiunii din filosofie prin aceea că nu a reușit să producă niciodată rezultate mulțumitoare. Dorea întotdeauna să testeze concluziile și să ajungă la noi concluzii. În această paradigmă a idealurilor științifice, teoriile se schimbă constant, iar asta a condus la răsturnarea sintezei științifice din vremea lui Newton.

Progresul

Ideile anticilor au fost menținute în viață prin Renaștere, când vechii greci reprezentau pentru europeni adevăratul etalon. Dacă oamenii s-ar putea întoarce la acele vremuri și să eludeze Evul Mediu și superstiția, atunci totul ar fi bine.

Însă, după Renaștere perspectiva științifică începe să devină forma de gândire dominantă. Oamenii încep să vadă că oricine din prezent are o cunoaștere științifică mai largă decât cineva care trăiește în antichitate. Pentru prima dată acum știința este urmărită sistematic, apar experimentele și tot restul.

Cei care apărau poziția antică se retrag și afirmă că doar în literatură mai păstrează înțâietatea cei vechi. Însă odată cu apariția marii literaturi clasice a acestei epoci, cu muzica și arta, se ajunge a se afirma că și în aceste domenii modernii le sunt superiori anticilor. Acum avem o filosofie și o artă superioare. Din această confruntare între antici și moderni s-a dezvoltat pentru prima oară ideea de progres, care este o idee foarte religioasă despre care vom discuta mai târziu.

Dar însăși ideea de progres – și anume că prezentul este construit pe trecut, pe care îl îmbunătățește, la fel cum generațiile viitoare vor îmbunătăți moștenirea lăsată de noi, și astfel va exista un progres nesfârșit iar omul va merge tot mai înainte – distruge, este evident, ideea de model clasic, fie el creștin sau păgân.

La început totul reprezintă o sămânță pentru ceea ce va urma mai apoi, dar la o privire mai atentă, nimic nu mai are vreo importanță. Existența devine justificabilă doar de dragul celor care vor veni după noi în viitor și care vor îmbunătăți lumea.

Când omul începe să-și dea seama că este vorba de o filosofie a schimbării perpetue, a mișcării constante, atunci sufletul începe să devină neliniștit. Este un simptom al lipsei de pace, al absenței siguranței. În secolul al XIX-lea această tendință a condus la paradigma evoluționistă. Este o perspectivă asupra lumii foarte deosebită, în fapt la fel de puternică precum cea newtoniană dar foarte diferită.

Dacă aceste idei raționaliste, avansate de oameni care stau în camerele lor și se gândesc ce este logic adevărat și ce este fals, ce poate fi păstrat din trecut și ce poate fi respins, ar rămâne doar niște idei nu ar fi o mare tragedie. Dar când pe baza acestor idei, avansezi planuri de schimbare a societății atunci apare un dezastru de proporții.

Astfel ajungem la subiectul cursului următor și anume Revoluția. Revoluția Franceză și întreaga mișcare revoluționară din vremurile noastre reprezintă o încercare de a aplica ideile raționaliste pentru transformarea societății, schimbarea întregii ordini exterioare a vieții. Vom începe să analizăm, de asemenea, originea unora dintre aceste idei raționaliste, de unde provin și cum au ajuns oamenii să creadă că rațiunea reprezintă singurul standard al adevărului.

Filosofia iluministă, ideea de deism, a reprezentat contextul din care a rezultat masoneria modernă. Ideea deistă a unui Dumnezeu-Mare Arhitect care se găsește undeva departe și care nu interferează cu noi este o idee masonică. Despre masonerie vom discuta în următorul curs despre Revoluție deoarece ea a reprezentat forța responsabilă pentru realizarea Revoluției prin concepția deistă.

Este foarte important să înțelegem de ce deismul, deși pare extrem de datat și discreditat, s-a menținut în lojile masonice. Lumea modernă nu este nici atee, nici agnostică. Ea crede în Dumnezeu. Acum avem doar un intermezzo în care ateismul și agnosticismul înlocuiesc creștinismul cu un anumit scop, doar pentru a se întoarce pentru a se închina la adevăratul, potrivit filosofiei revoluționare, Dumnezeu, în care masonii cred încă și astăzi. Marele Arhitect este noul Dumnezeu.

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Arta și Muzica Iluminismului

Scris de Pr. Serafim Rose

Marți, 20 Octombrie 2020 11:24
